

Ds 2020:26 Bättre skydd för tekniska företagshemligheter (Ju2020/04525/L1)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i Ds 2020:26 Bättre skydd för tekniska företagshemligheter. Journalistförbundets remissyttrande begränsas till de delar av förslaget som påverkar tryck- och yttrandefriheten. I övrigt hänvisar Journalistförbundet till TCO:s remissyttrande.

Enligt Journalistförbundet ger inte begreppet "företagshemligheter av teknisk natur", och särskilt inte begreppet "tekniska företagshemligheter", en rättvisande bild av vilka uppgifter som omfattas av kriminaliseringen. Eftersom den som bryter mot reglerna riskerar böter eller fängelse är det enligt Journalistförbundet viktigt för rättssäkerheten att det inte finns risk för misstolkningar av begreppen. Journalistförbundet förespråkar därför att ett annat begrepp används som bättre avspeglar vilka uppgifter som avses.

De bestämmelser om olovligt utnyttjande och röjande av företagshemlighet som presenteras i utredningen gäller även om en anställd lovligen fått tillgång till uppgiften. Enligt Journalistförbundet skulle en sådan reglering få stora negativa effekter på de anställdas vilja att lyfta problem på arbetsplatsen. Det kan dock ifrågasättas om syftet med regleringen, det vill säga att avskräcka utländska agenter från att göra insiderjobb på svenska företag, verkligen uppnås genom

bestämmelsen. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet de förslag som presenteras i utredningen.

Enligt Journalistförbundet bör anskaffarfrihetens förhållande till bestämmelsen om olovlig befattningsmed företagshemlighet förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Det ska införas ett straffansvar för angrepp på företagshemligheter av teknisk natur

Utredningen föreslår att det ska införas två nya straffbestämmelser i lagen om företagshemligheter. De ska ta sikte på den som olovligt angriper en företagshemlighet som han eller hon har lovlig tillgång till. Straffansvaret ska vara begränsat till företagshemligheter av teknisk natur.

Det framgår av utredningen att begreppet "företagshemligheter av teknisk natur" har en relativt vid definition. Så här beskrivs det i utredningen:

*"Företagshemligheter av teknisk natur kan exempelvis vara ritningar, recept, källkoder, datorprogram, forskningsresultat eller forskningsunderlag, tekniska förebilder och andra modeller eller annan sådan teknisk information. Företagshemligheten kan, men behöver inte, innefattas i en framställd vara eller utförd tjänst, utan det är tillräckligt att informationen är sådan att den typiskt sett ingår i produktionen eller framställningen."*¹

Utredningen motiverar användandet av begreppet "företagshemligheter av teknisk natur" bland annat med att det redan förekommer i lagtext i konkurrenslagen, 5 kapitlet, 12 §. Journalistförbundet noterar att den bestämmelsen upphörde den 1 mars i år och att begreppet inte längre finns i konkurrenslagen.

Det får förutsättas att begreppet "företagshemligheter av teknisk natur" i dagligt tal kommer att benämnas "tekniska företagshemligheter", vilket inte minst utredningens titel "Bättre skydd för tekniska företagshemligheter" vittnar om. Tekniska företagshemligheter ger på ett annat sätt än "företagshemligheter av teknisk natur" sken av att det bara är IT-relaterade uppgifter som omfattas av kriminaliseringen. Det i sin tur riskerar att leda till missförstånd om vilka uppgifter som avses. Eftersom den som bryter mot reglerna riskerar böter eller fängelse är det enligt Journalistförbundet viktigt för rättssäkerheten att det inte finns risk för missolkningar av begreppet. Journalistförbundet förespråkar därför att ett annat begrepp används som bättre avspeglar vilka uppgifter som avses.

Som framgår av ovan gäller bestämmelsen om olovligt utnyttjande av företagshemlighet även om en anställd lovligt fått tillgång till uppgiften. Redan idag finns det goda skäl att som anställd inte missbruka uppgifter som man genom sin anställning fått tillgång till. Även om den anställde inte riskerar åtal kan ett missbruk av företagshemligheter leda till stora arbetsrättsliga konsekvenser för individen om agerandet till exempel bedöms vara illojalt. Att dessutom, som utredningen föreslår, kriminalisera ett sådant agerande skulle enligt Journalistförbundet få stora negativa effekter på de anställdas vilja att lyfta problem på arbetsplatsen. Detta riskerar att förstärka den tystandskultur som redan idag finns på vissa arbetsplatser och som många av Journalistförbundets medlemmar vittnar om.

Bakgrunden till förslaget är att digitaliseringen har underlättat angrepp på företagshemligheter. I utredningen nämns att det finns flera exempel på att främmande makt använder sig av agenter för att komma åt olika typer av teknisk information som finns i den svenska industrin. Ett sätt att komma åt information är genom anlitan av insiders på målföretagen, det vill säga anställda med lovlig tillgång till känslig information. Mot den bakgrunden anser utredningen att det finns ett behov av att kriminalisera uppsåtligt och olovligt utnyttjande av en företagshemlighet, även om personen har haft rätt att ta del av uppgifter till exempel på grund av en anställning.

Det problem som beskrivs i utredningen när det gäller cybersäkerhetshot och angrepp från främmande makt är allvarliga och något som även mediebranschen utsätts för. Det finns dock andra sätt att motverka problemen än att vidta generella åtgärder som, som i detta fall, begränsar yttrandefriheten för alla. Ett sätt är att bli bättre på att identifiera och motverka problemen innan det gått så långt att skadan redan skett, till exempel genom bakgrundskontroller av anställda och att höja kunskapsnivån på företagen när det gäller den här typen av problem. Syftet med den här typen av lagstiftning får anses vara att den ska ha en avskräckande effekt, det vill säga att risken för att dömas

¹ Se Ds 2020:26 Bättre skydd för tekniska företagshemligheter, sid 60.

för olovligt utnyttjande av företagshemlighet ska avskräcka utländska agenter från att göra insiderjobb på svenska företag. Den typen av verksamhet får dock anses innebära så stora personliga och politiska risker att kriminaliseringens avskräckande effekt kan ifrågasättas. De som däremot riskerar att avskräckas är personer som har helt andra motiv till att dela med sig av information, till exempel anställda som vill slå larm om oegentligheter på företag. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet de förslag som presenteras i utredningen.

Den föreslagna kriminaliseringen är balanserad och rättssäker

Utredningen anser att den föreslagna kriminaliseringen sker inom ramen för den avvägning av motstående intressen som gjorts i lagen, samt att den är grundlagsenlig. De begränsningar som den medför i fråga om bland annat yttrandefrihet och informationsfrihet för arbetstagare och andra personkategorier bedöms enligt utredningen vara godtagbar. Det konstateras på flera ställen i utredningen att uppgiftslämnande som omfattas av meddelar- eller anskaffarfriheterna inte överhuvudtaget omfattas av lagen om företagshemligheter. Journalistförbundet instämmer i beskrivningen och välkomnar att utredningens ställningstagande att anskaffarfriheten inte inskränks genom de bestämmelser som föreslås. Det finns dock anledning att problematisera utredningens slutsats något.

När det gäller de nya brotten olovligt utnyttjande och olovligt röjande av företagshemligheter handlar det om uppgifter som en anställd haft tillgång till genom sin anställning och att det inte skulle vara brottsligt att lämna den typen av uppgift till media får anses naturligt. Frågan blir dock mer komplicerad när det gäller förslaget om att kriminalisera olovlig befattning med företagshemlighet genom att anskaffa en företagshemlighet av teknisk natur med vetskap om att hemligheten tillhandahålls genom olovligt röjande av företagshemligheter. Denna bestämmelse syftar till att kriminalisera det fall att någon köper en företagshemlighet av teknisk natur som en anställd lämnat i strid med reglerna om olovligt röjande av företagshemlighet. Utredningens slutsats avseende företagshemlighetslagen och anskaffarfriheten måste tolkas som att det inte är straffbart att köpa en företagshemlighet av teknisk natur så länge syftet är att uppgiften ska lämnas till ett massmedium som omfattas av grundlagsskydd. Journalistförbundet delar den slutsatsen, men anser att det är en fråga som behöver förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet för att inte riskera att leda till tillämpningsproblem.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*